

Otepää looduspargi avamaastike seisund 2007.a. sügisel

Toomas Hirse, Jan Ruukel

Otepää 2009

SISUKORD

Töö taust ja eesmärgid	3
Metoodika	4
Tulemused	5

LISAD:

1. Fotod
2. Välitööde kaardid
3. Kaardid

TÖÖ TAUST JA EESMÄRGID

Käes oleva töö eesmärgiks oli värskema teabe saamine Otepää looduspargi avamaastike seisundist. Enne kõike huvitas kuivõrd vastab tõele arvamus, et tänane Otepää looduspark on võsastumas ja metsastumas ning looduskaitseks väärtuslikud avamaastikud hävimas.

2005. aastal alustati Otepää looduspargi kaitsekorralduskava koostamist aastateks 2008-2012, milles oli hädavalik planeerida tegevusi maastike kaitse seisukohast, kuid puudus alus millele toetuda tegevuste planeerimisel. Arvestades, et 2007. aasta sügiseks oli kaitsekorralduskava koostamine jõudnud lõppfaasi, ning sellest lähtuvalt tuli kiiresti leida lahendus puuduvate andmete hankimiseks, mille alusel saaks maastike hooldustöid planeerida.

Eesmärgiks seati avamaastike seisundi kaardistamine kogu Otepää looduspargi territooriumil, mille järgselt selgub täpsemalt, kui suured alad avamaastikust on võsastunud/metsastunud, ajutiselt kasutusest väljas või põllumajanduslikus kasutuses (kaasa arvatud toetuste tõttu hooldatud alad). Selle alusel aga planeeritakse tegevusi kaitsekorralduskavas maastike hooldamisel lähtuvalt väärtuslike ja ulatuslikumate lagealade, maastiku vaadete ja liikide elutingimuste säilitamiseks.

METOODIKA

Välitööde läbi viimiseks valiti septembri viimane nädalal ja oktoobri algus, kuna siis on enamasti põldudelt saak koristatud ja hein niidetud ning kohati alustatud sügiskünni, mistõttu võimalik öelda, kas ala on olnud viimasel aastal kasutuses või hooldatud. Tavapäraselt puudub siis ka lumikate, mis raskendaks tööde tegemist. Eelnevalt prinditi A3 formaadis pabrekaardid Eesti põhikaardist (mustvalge rasterkaart) mõõtkavas 1: 20 000 kogu uuritava territooriumi kohta. Suurem osa Otepää loodusparki hõlmavast Eesti põhikaardist on valminud 1999. aasta aerofotode alusel, mis digitaliseeriti 2000-2001. aastal (http://www.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=470&menu_id=7). Seega on võimalik näha muutusi, mis on toimunud pisut vähem kui 10 aasta jooksul. Siinkohal peab siiski arvestama, et muutuste ilmnemine looduses toimub enne, ning kaardistamine toimub mõne aastase nihkega.

Andmete kogumine välitöödel toimus visuaalse vaatlemise abil ning kohapeal kanti markeritega väljatrükitud paberkaardile avamaastiku kõlvikute seisund. Vaatlemise käigus eristati kolme erinevat kõlviku kasutuslikku seisundit:

- 1) kasutuses olev avamaastik** – maastik, mis on põllumajanduslikul või muul otstarbel kasutuses olev (markeerimiseks töölehtedel kasutati kollast markerit);
- 2) kasutusest väljas olev avamaastik** – maastik, mis pole viimasel aastal kasutuses olnud, kuid pole ka oluliselt võsastunud; tegemist on taastamiseks sobivate aladega (markeerimiseks töölehtedel kasutati oranži markerit);
- 3) metsastunud avamaastikud** – maastik, mis on metsa kasvanud või tihedalt võsastunud; need alad taastamispotentsiaali ei oma (markeerimiseks töölehtedel kasutati roosat markerit).

Avamaastike hulka ei arvatud hoonekomplekside juurde kuuluvaid aiamaid ja puuvilja aedu, suvilaid ümbritesvaid ja spordikompleksides hoonestuse vahel asuvaid muruplatse, Otepää Golfi tehismaastikku, staadioneid ja palliplatse ning tehislikult rajatud suusanõlvad (va Kuutsemäe lõunanõlv, mis on lage alana säilinud varasemast ajast). Ka ei käsitleta antud töös avamaastikena lagedaid soolasid ja seisuveekogude veepeegleid, mis moodustavad samuti olulise osa Otepää looduspargi vaadeldavast avamaastikust.

Välitööde järgselt digitaliseeriti välitööde andmed. Andmete digitaliseerimiseks kasutati programmi MapInfo ja alusena kaardikihi loomisel Eesti Põhikaardi digitaalset vektorkaarti. Alade piirjoonte täpsustamiseks kasutati Valgamaa katastriüksuste kaardikihti ja ortofotosid (pildistamise aasta 2005 ja 2006; http://www.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=463&menu_id=7).

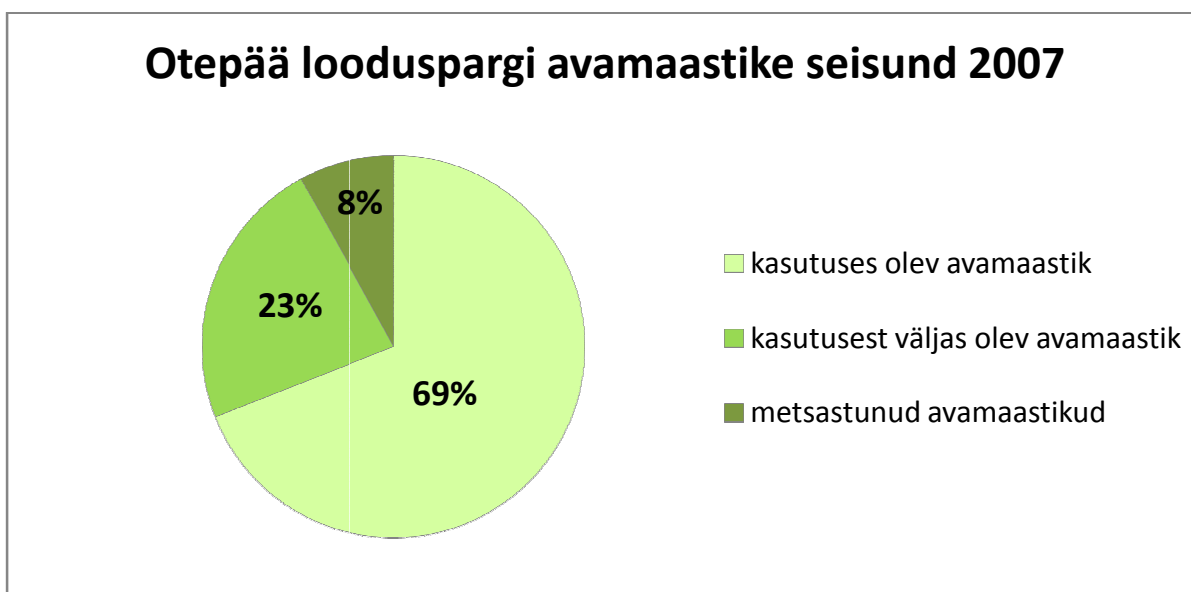
Digitaliseermisel kanti vektorkaardilt eraldi Mapinfo kaardikihtidele kasutuses olev avamaastik (kaardikihi nimi: *kasutuses*), kasutusest väljas olev avamaastik (*kasutusestväljas*), metsastunud avamaastikud (*metsastunud*) ning lagedalad, mis vastavad digitaalvektorkaadi päringule „looduslik rohuma“, „põld“, „muu lage“, kuid mida välitööde käigus ei külastatud (*infopuudub*).

TULEMUSED

Otepää looduspark kuulub Eesti suuremate kaitsealade hulka, sealjuures olles suurim maastikukaitseala. Hetkel kehtiva Otepää looduspargi kaitse-eeskirja ja tzoneeringu järgi on kaitseala pindala 22 430 ha (EELIS andmebaas seisuga 22.12.2008). Lähtuvalt vektorkaardi andmete alusel tehtud päringule moodustab Otepää looduspargist avamaastiku 6228 ha ehk ligikaudu 28%.

Välitööde käigus koguti andmeid 5722,4 ha kohta, mis moodustab kogu avamaastikust ligikaudu 92%. Vaid 538,6 ha-l valitsev olukord jäi välitöödega katmata ning seda peamiselt sel põhjusel, et asus halvasti ligipääsetavates kohtades. Ühtlasi oleks kulunud 8 protsendi avamaastiku seisundi uurimiseks suur hulk aega ning ortofoto alusel alasid analüüsides võib täheldada eeldavalt sama proportsiooni uuritud alaga.

Otepää looduspargi avamaastiku seisundit võib vastavalt uuring tulemustele (Graafik 1) siiski pidada küllaltki heaks. Üle 2/3 alast ehk 3964,1 ha on kasutuses või hooldatakse toetuste abil. Pisut enam kui 1/5 avamaastiku territooriumist ehk 1310,0 ha on niitmise, põlluharimise või taastamisvõtetega võimalik hoida ka edaspidi lagealana. Metsastunud on tänaseks 8% ehk 448,3 ha nende alade osas on mõistlik jätta maaomaniku otsustada, millisel moel alaga edasi majandada.

Graafik 1.

LISAD

FOTOD

Foto 1. Kasutuses oleva avamaastiku näide

Foto 2. Avamaastiku hooldajad

Foto 3. Aeglaselt võsastuv nõlv Pilkuse järvest läänes

Foto 4. Paremalt mõned aastad kasutusest väljas põld ja vasakul metsastuv ala

Foto 5. Vaade Trepimäelt vajab hooldust, et paljudele tuttav vaade ei häviks